

ประโยค ๑-๒

แปล มคธเป็นไทย

สอบ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๒๙

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ปุริสลิงเค ปาตุมตมตเตเยว ตํ ตกุกสึลาย เสฏฺฐิปุตฺโต อาท สมฺม สหายก อิเม เทว ทารกา ตว กุจฺฉิยํ วุตถตฺตา มํ ปฏิจฺจ นิพฺพตฺตตฺตา อุภินฺนเป โน ปุตฺตาเอว อึเชว วสิสฺสาม มา อุภกณฺฐิตี ฯ สมฺม อหํ เอเกน อตฺตภาเวน ปจฺมํ ปุริสํ ทุตฺวา ปุณ อิตฺถึภาวํ ปตฺวา ปุณ ปุริสํ ชาโตติ วิปฺปการปฺปตฺโต ปจฺมํ มํ ปฏิจฺจ เทว ปุตฺตา นิพฺพตฺตา อิทานิ เม กุจฺฉิตฺโต เทว นิภฺขนฺตา สุวาทํ เอเกนตฺตภาเวน วิปฺปการํ ปตฺวา ปุณ เคเห วสิสฺสามิตฺติ สณฺณํ มา กริ อหํ มม อยฺยสฺส สนฺติเก ปพฺพชิสฺสามิ อิเม เทว ทารกา ตว ภารา โหนตุ อิเมสุ มา ปมชฺชิตฺติ วตฺวา ปุตฺเต ปริจฺมพิตฺวา ปริมชฺชิตฺวา ปิตุ นิยฺยาเทตฺวา นิภฺขมิตฺวา เถรสฺส สนฺติเก ปพฺพชิ ฯ เถโรปิ ตํ ปพฺพาเซตฺวา อุปสมฺปาเทตฺวา คณฺหิตฺวา ว จาริกณฺจรมาโน อนฺนุกเมน สวาทฺถึ อคมาสิ ฯ ตสฺส สโรเรยฺยตฺถโรติ นามํ อโหสิ ฯ (ธมฺปทญฺจกถาย ทฺติโย ภาโค/หน้า ๑๕๖)

แปล โดยอรรถ

๒. ขนปทวาลีโน ตํ ปวตฺตี ฅตฺวา สงฺขมิตฺวา โกตฺุหลชาตา อุปสงฺกมิตฺวา ปุจฺฉิสฺส เอวํ กิริ ฆนฺเตติ ฯ อามาวุสฺสตี ฯ ฆนฺเต เอวรूपิ การณํ นาม โหติ ตุมหากํ กิริ กุจฺฉิยํ เทว ปุตฺตา นิพฺพตฺตา ตุมเห ปฏิจฺจ เทว ชาตา เตสํ โว กตฺเรสุ พลวสิเนโห โหตีติ ฯ กุจฺฉิยํ วุตถเกสฺ อาวุสฺสตี ฯ อาคตาคตา นิพฺพทํ ตเถว ปุจฺฉนฺติ ฯ เถโร กุจฺฉิยํ วุตถเกสฺเยว สิเนโห พลวาทิ ปุณปุณํ กเถนฺโต ทรายมาโน เอโก ว นิสฺสิตฺติ เอโก ว ติฏฺฐติ ฯ สโร เอวํ เอกตฺตฺุปลโต อตฺตภาเว ขยวํ ปญฺจเปตฺวา สท ปญฺจิสฺสมิทาทิ อรทตฺตํ ปาปุณิ ฯ อถ นํ

อาคตาคตา ปุจฉนุติ ฆนเต เอวํ กิร นามาโหสีติ ฯ อาม อาวุโสติ ฯ กตเรสุ โว สีเนโท
 พลวาทิ ฯ มยฺหํ กตถจิจิ สีเนโท นาม นตฺถิตฺติ ฯ ภิกขุ อยํ อภุตํ กถเอติ ปุริมทิวเสสุ กุจฺฉิยํ
 วุตถปุตฺเตสุ สีเนโท พลวาทิ วตฺวา อิทานิ มยฺหํ กตถจิจิ สีเนโท นตฺถิตฺติ วทติ อญฺญํ
 พุยากรโรติ ฆนเตติ สตถารํ อหํสุ ฯ สตถา น ภิกขเว มยฺหํ ปุตฺโต อญฺญํ พุยากรโรติ มม
 ปุตฺตสฺส สมฺมาปณฺนิตฺเตน จิตฺเตน มคฺคทสฺสนํ ทิฏฺฐกาลโต ปฏฺฐาย น กตถจิจิ สีเนโท ชาโต
 ยํ สมฺปตฺตี เนว มาตา น ปิตา กาทุํ สกฺโกติ ตํ อิมํ สตฺตานํ อพฺภนฺตเร ปวตฺตํ
 จิตฺตเมว เทตฺติ วตฺวา อิมํ คาถมาท

น ตํ มาตา ปิตา กยิรา   อญฺเฆ วาปิจ ฆาตกา
 สมฺมาปณฺนิตํ จิตฺตํ   เสยฺยโส นํ ตโต กเรติ ฯ

ตตถ น ตนฺติ ตํ การณํ เนว มาตา กเรยฺย น ปิตา น อญฺเฆ ฆาตกา ฯ
 สมฺมาปณฺนิตฺตนิ ตสฺสุ กุสลกมฺมปถेषु สมฺมาจปิตตฺตา สมฺมาปณฺนิตํ ฯ เสยฺยโส นํ
 ตโต กเรติ ฯ ตโต การณโต เสยฺยโส นํ วรตฺรํ อุตฺตริตฺรํ กเรยฺย กโรตฺติ อตฺโต ฯ
 มาตาปิตโร หิ ปุตฺตานํ ฆนํ ทฆานา เอกสฺมีเยว อตฺตภาเว กมฺมํ อกตฺวา สุเขน
 ชีวิตปวตฺตนํ ฆนํ ทาทุํ สกฺโกนฺติ วิสาขาย มาตาปิตโรปิ ตาวมทฺทฺธนา มหาโภคา ตสฺสา
 เอกสฺมีเยว อตฺตภาเว สุเขน ชีวิตกปฺปนํ ฆนํ อหํสุ จตฺตฺส ปน ทีเปสุ จกฺกวตฺติสีรี ทาทุํ
 สมตฺถา มาตาปิตโร นาม ปุตฺตานํ นตฺถิ ปเคว ทิพฺพสมฺปตฺตี วา ปจฺมชฺฌานาหิสมฺปตฺตี วา
 โลกุตฺตรสมฺปตฺติทาเน กถาว นตฺถิ ฯ สมฺมาปณฺนิตํ ปน จิตฺตํ สพฺพมเปตํ สมฺปตฺตี ทาทุํ
 สกฺโกติ เตน วุตฺตํ เสยฺยโส นํ ตโต กเรติ ฯ (ธมฺมปทฺฐกถายา ทฺติโย ภาโค/หน้า
 ๑๕๖ - ๑๕๗)

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมงพีกา กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ๑-๒

แปล มคธเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ครั้นเมื่อเพศแห่งบุรุษ เป็นสักว่ามีปรากฏแล้วนั้นเทียว มีอยู่, อ.บุตรแห่งเศรษฐี ในพระนคร ชื่อว่าตักกศิลา กล่าวแล้วว่า แน่สหาย ผู้มีฐานะเสมอ อ.ทารก ท. สองเหล่านี้ เป็นบุตรของเรา ท. แม้ทั้งสองนั้นเทียว ย่อมเป็น เพราะความที่แห่งทารก ท. สอง เหล่านี้ อยู่แล้ว ในห้องของท่าน เพราะความที่แห่งทารก ท. สอง เหล่านี้ อาศัยแล้วซึ่งเราบังเกิดแล้ว อ.เรา ท. จักอยู่ในที่นั้นนั้นเทียว อ.ท่าน อย่ากระสันแล้ว (อย่ารำคาญใจแล้ว) ดังนี้ กะบุตรแห่งเศรษฐีชื่อว่า โสเรยยะนั้น ๆ อ.บุตรแห่งเศรษฐี ชื่อว่าโสเรยยะนั้น กล่าวแล้วว่า แน่สหาย ผู้มีฐานะเสมอ อ.เรา เป็นผู้ถึงแล้วซึ่งประการอันแปลก คือ อ.เรา เป็นบุรุษ เป็น ก่อน ถึงแล้ว ซึ่งความเป็นแห่งหญิง อีก เป็นบุรุษเกิดแล้ว อีก ย่อมเป็นโดยอัตภาพ หนึ่ง ย่อมเป็น, อ.บุตร ท. สอง อาศัยแล้ว ซึ่งเรา บังเกิดแล้วก่อน อ.บุตร ท. สอง ออกแล้ว จากห้องของเราในกาลนี้ อ.ท่าน อย่ากระทำแล้ว ซึ่งความสำคัญว่า อ.เรานั้น ถึงแล้ว ซึ่งประการอันแปลก โดยอัตภาพหนึ่ง จักอยู่ในเรือน อีก ดังนี้ อ.เรา จักบวชในสำนัก ของพระผู้เป็นเจ้าของเรา อ.ทารก ท. สอง เหล่านี้ เป็นภาระของท่าน จงเป็น อ.ท่าน อย่าประมาทแล้ว ในทารก ท. สองเหล่านี้ ดังนี้ จวบแล้วซึ่งบุตร ท. สิบคล่าแล้ว มอบให้แล้ว แก่บิดา ออกแล้ว บวชแล้ว ในสำนักของพระเถระ ฯ แม้ อ.พระเถระ ยังบุตรของเศรษฐีชื่อว่าโสเรยยะนั้นให้บวชแล้ว ให้อุปสมบทแล้ว พาเทียวไปอยู่ สู่ที่จาริกเทียว ได้ไปแล้ว สู่พระนคร ชื่อว่าสาวตถิ โดยลำดับ ฯ อ.คำว่า อ.พระเถระชื่อว่า โสเรยยะ ดังนี้ เป็นชื่อของภิกษุ นั้น ได้เป็นแล้ว ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. พวกชาวชนบท รู้เรื่องนั้นแล้ว ล้าลือ เกิดความตื่นเต้น เข้าไปถามว่า ได้ทราบว่าเป็นจริงอย่างนั้นหรือ ? ขอรับ ฯ พระโสเรยยะ ตอบว่า ไซ้ผู้มีอายุ ฯ พวกชาวชนบทถามว่า พระคุณเจ้า ชื่อว่าเหตุแม่เห็นปานนี้ ย่อมมีได้ เขาเล่าลือกันว่า บุตร ๒ คน บังเกิดในท้องของท่าน บุตร ๒ คน อาศัยท่านเกิด บรรดาบุตร ๒ ฝ่ายนั้น ท่านมีความรักในบุตรฝ่ายไหนมาก ฯ พระโสเรยยะ ตอบว่า มีความรักในบุตรฝ่ายที่อยู่ในท้องมาก ผู้มีอายุ ฯ พวกชนผู้มาแล้ว ๆ ก็ถามอย่างนั้นนั้นแหละอยู่เสมอ ฯ พระเถระพูดอยู่บ่อย ๆ ว่า มีความรักในบุตรฝ่ายที่อยู่ในท้องฝ่ายเดียวเท่านั้นมาก ราคัญใจอยู่ จึงนั่งอยู่ผู้เดียว ยืนอยู่ผู้เดียวเท่านั้น ฯ พระเถระนั้น เข้าถึงความเป็นผู้เดียวอย่างนี้ เริ่มตั้งความสิ้นไปและความเสื่อมไปในอรรถภาพบรรลุประอรหัตตต์ พร้อมกับปฏิสัมภิทาทั้งหลายแล้ว ฯ ต่อมา พวกชนผู้มาแล้ว ๆ ถามท่านว่า พระคุณเจ้า ได้ทราบว่าเป็นจริงอย่างนี้ได้มีแล้วหรือ ? ฯ พระโสเรยยะ ตอบว่า ไซ้ผู้มีอายุ ฯ พวกชนถามว่า ท่านมีความรักในบุตรฝ่ายไหนมาก ฯ พระโสเรยยะ ตอบว่า ชื่อว่าความรักในบุตรคนไหน ของเรา ไม่มี ฯ ภิกษุทั้งหลาย กราบทูลพระศาสดาว่า ภิกษุโสเรยยะนี้ พูดไม่จริงในวันก่อน ๆ พูดว่า มีความรักในบุตรฝ่ายที่อยู่ในท้องมาก บัดนี้ พูดว่า เราไม่มีความรักในบุตรคนไหน ย่อมพยากรณ์ พระอรหัตตผล พระเจ้าข้า ฯ พระศาสดา ตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย บุตรของเรา พยากรณ์ พระอรหัตตผล หามิได้ ตั้งแต่เวลาที่บุตรของเรา เห็นมรรคทัสสนะ (มรรคญาณ) ด้วยจิตที่ตั้งไว้ชอบแล้ว ความรักในบุตรคนไหน ไม่เกิดเลย จิตที่เป็นไปในภายในของสัตว์เหล่านี้เท่านั้น ย่อมให้สมบัติที่มารดาบิดาไม่อาจกระทำให้ได้ ดังนี้แล้ว จึงตรัสพระคาถานี้ว่า

มารดา บิดา ก็หรือว่า ญาติเหล่าอื่น ไม่พึงกระทำ
เหตุนั้นให้ได้ จิตอันบุคคลตั้งไว้โดยชอบแล้ว พึง
กระทำ บุคคลนั้น ให้ประเสริฐกว่าเหตุนั้น ดังนี้ ฯ

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า **น ตี** เป็นต้น ความว่า มารดา ก็กระทำเหตุนั้นไม่ได้เลย บิดาก็กระทำไม่ได้ ญาติเหล่าอื่นก็กระทำไม่ได้ ฯ บทว่า **สมุมาปณินทิต्** ความว่า ชื่อว่าอันบุคคลตั้งไว้ชอบแล้ว เพราะความที่แห่งจิตนั้น อันบุคคลตั้งไว้แล้วโดยชอบในกุศลกรรมมถ ๑๐ ฯ

บาทพระคาถาว่า **เสยฺยโส นํ ตโต เกร** ความว่า ฟังกระทำ คือ ย่อมกระทำ บุคคลนั้น ให้ประเสริฐกว่า คือให้เลิศกว่า ได้แก่ให้ยิ่งกว่าเหตุ นั้น ๆ จริงอยู่ มารดาบิดา เมื่อจะให้ทรัพย์ แก่บุตรทั้งหลาย ย่อมอาจให้ทรัพย์สำหรับเลี้ยงชีวิตโดยความสบาย ไม่ต้องทำกรรม ในอรรถภาพ เดียวเท่านั้น ถึงมารดาบิดาของนางวิสาขา มีทรัพย์มากขนาดนั้น มีโภคะมาก ได้ให้ทรัพย์ สำหรับเลี้ยงชีวิตโดยความสบาย แก่นางในอรรถภาพเดียวกันนั้น ก็ธรรมดาว่ามารดาบิดา ที่จะสามารถให้สิริคือความเป็นพระเจ้าจักรพรรดิในทวีปทั้ง ๔ ย่อมไม่มีแก่บุตรทั้งหลาย จะป่วยกล่าวไปใย ถึงทิพยสมบัติหรือสมบัติมีปฐมฉานเป็นต้น ในการให้โลกกุตระสมบัติ ไม่ต้อง พุดถึงเลย ๆ ส่วนว่า จิตที่บุคคลตั้งไว้โดยชอบแล้ว ย่อมไม่อาจให้สมบัตินี้ แม้ทั้งหมดได้ เพราะเหตุ นั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า **เสยฺยโส นํ ตโต เกร** ดังนี้ ๆ